

CHẠY GIẶC

NGUYỄN ĐÌNH CHIẾU

TIỂU DẪN

Chạy giặc là bài thơ thể hiện lòng yêu nước nồng nàn của Nguyễn Đình Chiểu được viết vào thời điểm nền độc lập dân tộc của Việt Nam bị đe dọa một cách nghiêm trọng. Thực dân Pháp tấn công Đà Nẵng, do vấp phải sự kháng cự mạnh mẽ của quân triều đình nhà Nguyễn và gặp một số điều bất lợi khác, liền quay vào Sài Gòn, tràn tới sông Bến Nghé⁽¹⁾, nhân lúc quân ta phòng bị lơ là mà hạ đồn Gia Định rồi từ đó đánh loang ra các tỉnh miền đông và miền tây Nam Bộ. Nguyễn Đình Chiểu tuy mù loà nhưng theo dõi rất sát tình hình đất nước. Ông vô cùng đau đớn trước những thảm cảnh mà quân cướp nước đã gây nên cho đồng bào ta và rất thất vọng về sự hèn yếu, bất lực của triều đình.

*

* *

*Tan chợ vừa nghe tiếng súng Tây⁽²⁾,
Một bàn cờ thế⁽³⁾ phút sa tay⁽⁴⁾.
Bỏ nhà lữ trẻ lơ xơ chạy⁽⁵⁾,
Mất ổ bầy chim dáo dác bay⁽⁶⁾.
Bến Nghé của tiên tan bọt nước,
Đông Nai⁽⁷⁾ tranh ngôi nhuộm màu mây.
Hỡi trang⁽⁸⁾ dẹp loạn rày đâu vắng,
Nỡ để dân đen mắc nạn này ?*

(Thơ văn Nguyễn Đình Chiểu,
NXB Văn học, Hà Nội, 1963)

(1) *Bến Nghé* : tên cũ của sông Sài Gòn, cũng là tên cũ của vùng Sài Gòn.

(2) *Tây* : chỉ thực dân Pháp.

(3) *Cờ thế* : bàn cờ được bày sẵn như một bài toán đố hóc hiểm sao cho việc thắng thua được phân định chỉ qua một vài nước đi.

(4) *Ý cả câu* : Quân ta núng thế và đất nước ta đang lâm vào một cục diện bi đát, giống như người chơi cờ thế đã bị sơ sẩy một nước quyết định và đứng trước nguy cơ thất bại.

(5) *Lơ xơ chạy* : chạy trong trạng thái hốt hơ hốt hải, hoang mang, mất phương hướng.

(6) *Dáo dác bay* : bay một cách hoảng loạn, ngơ ngác, không thể tự định hướng.

(7) *Đông Nai* : tên sông, cũng là tên một vùng đất.

(8) *Trang* : từ chỉ người, dùng với sắc thái trang trọng, tôn kính (ví dụ : *trang nam nhi, trang hảo hán*).

HƯỚNG DẪN ĐỌC THÊM

1. Nêu chủ đề của bài thơ. Nhận xét về tính thống nhất của các chi tiết, hình ảnh trong bài.
2. Cảnh chạy giặc đã được miêu tả cụ thể và xúc động như thế nào trong hai câu 3 – 4 ?
3. Phân tích những cung bậc, sắc thái khác nhau của nỗi đau mà tác giả biểu lộ trong bài thơ.
4. Giọng điệu ở hai câu cuối của bài thơ thể hiện tình cảm gì ? (Chú ý nghệ thuật sử dụng từ *trang*, từ *nỡ* của tác giả).
5. Nêu suy nghĩ về tình cảm yêu nước của nhà thơ Nguyễn Đình Chiểu được bộc lộ trong tác phẩm.